

Ingeborg Ulberg Sommer

Attkønnen

Tradisjonsmusikken fra Rørostraktom er godt dokumentert gjennom både notenedtegnelser og innspillinger. Samtidig har jeg savnet en innspilling med ulike versjoner som går på tvers av de «tradisjonelle linjene». På masterstudiet mitt ved Norges musikkhøgskole sammenlignet jeg derfor ulike spillestiler og spelemenn på tvers av tradisjonslinjene i Rørostraktom. Spesielt hadde jeg stor glede av å jobbe med materiale som er lite i bruk, og å oppdage nye versjoner av mer kjent materiale. På «Attkommen» får du høre deler av dette arbeidet i form av de lekene jeg er aller mest glad i – gjenskap og gjenoppdaget!

Jeg håper flere måter å spille pols på faller i smak!
God lytting!

Ingeborg Ulberg Sommer

SLÅTTENE:

1. Oppmed Gjelten av Peder Nyhus

Slåtten er laget av Peder Nyhus (1902–1992) på 1950-tallet. Elva Gjelta renner fra Gjeltsjøen og ned i Aursunden. Til vanlig sildrer Gjelta rolig forbi og ut i sjøen uten å gjøre så mye ut av seg, men i vårløsningen høres også bulder og brak.

2. Hinnes Marit-Faster

Polsen er en vandre slått som finnes i mange ulike versjoner både i Rørostraktom og i andre distrikter. Jeg har lært den av Glåmos Spellmannslag. Denne versjonen er inspirert av Anders Haugen sine nedtegnelser, og en innspilling jeg har hørt av spelemannen Solan Renolen (1918–2014) fra Ålen.

3. Hass Per-farbror og Sofia-Råen leken

Forspillet og etterspillet har jeg fått lære av John Ole Morken og det skal ha vært Anders Haugen som laget begge. Han brukte det selv sammen med leken Hass Per-farbror. Her er polsen i to forskjellige versjoner. Sofia-Råen leken har sitt navn etter Ane Sofie Tamnes (1807–1893) som visstnok skal ha trallet denne leken både titt og ofte.

4. Vals

Leken er opprinnelig en menuett som er hentet fra en håndskreven notebok av Christensen, Møller & Johannessen. Denne notesamlingen er godt bevart takket være doktor O.M. Sandvik som tok seg bryet med å ta den med seg fra Ålen til Oslo for å få den utgitt. Jeg har gjort den om til en vals i tradisjonell stil.

5. Når der danses med bruden

Leken finnes i flere versjoner både i og utenfor Rørostraktom. Den ble ofte brukt under brudedansen da alle karene skulle danse med bruden. Dette er en kvikk og lett pols med en litt annen karakteristikk enn de mest kjente polsene ellers i distriktet.

6. Skindfeldleken

Forfatter Johan Falkberget (1879-1967) fra Rugeldalen sa: «Skindfeldleken taler til oss med mange tunger og i mange språk, og den gir oss et uforglemmelig bilde av poesi og ungdom.»

7. Storkaren

I tradisjon etter Peder Nyhus. En pols som er lite brukt, men med god dansetakt.

8. Paaskleken

I Rørostraktom finnes det to Paaskleker, og begge skal være laget av Iver Kristensen Kurås (1789-1860) fra Glåmos. De finnes også i andre varianter andre steder i landet. Iver skal selv ha syntes at «det va så mye solskinn ti Paasklekom».

9. Marsj av Anders Haugen

Marsjen er laget av Anders Haugen (1852-1927) i 1924.

10. Juledansen

Leken er hentet fra nedtegnelser etter Anders Haugen sine «100 Norske Slaatter og Leker for violin», eller «100'an» som nedtegnelsene ofte kalles.

11. Mårråselek IV

I Rørostraktom finnes det fire Mårråseleker og de skal ha fått navnet fordi de ble spilt i dans og bryllup sent på natten – eller gjerne «om mårrå'n». Dette er nr. 4.

12. Ohyraleken

Leken er mye brukt til dansespill. Her er Ohyraleken i en mer nedtonet versjon.

13. Kagleleken

Denne versjonen er inspirert av spelemannen Oliver Bekken (1877–1953) fra Hessdalen. Bruk av glissando og skjev tonalitet var en stor del av slåttemusikken før. Jeg har tatt i bruk igjen disse elementene.

14. Hoppvals

Leken er opprinnelig en engelskdans, også hentet fra samlingen Christensen, Møller & Johannessen. Jeg har gjort den om til en hoppvals i tradisjonell stil.

15. Milla jul & nyttår

Denne leken skal ha kommet tilbake til Peder Nyhus på hans eldre dager.

16. Afskedsleken

På Røros er denne polsen bedre kjent under navnet «Gammel-Møller». Dette er en versjon jeg har hentet fra nedtegnelsene etter Anders Haugen, og den er inspirert av flere innspillinger fra Ålen-distriktet.

17. Godt humør

Jeg lærte først leken under navnet Iver Kristensa-leken. Denne versjonen har jeg hentet fra Anders Haugen (1852–1927) sine nedtegnelser av slåtten, der den har navnet Godt Humør.

Innspillingen er gjort i Kampen kirke i Oslo 17.–18. november 2020 og 19. april 2021.

Opptak og miks: Fridtjof Lindeman

Mastring: Strype Audio ved Fridtjof Lindeman

Produsent: Vegar Vårdal

Foto: Ida Marie Røragen

Engelsk oversettelse: Laura Ellestad

Grafisk design: Eva Karlsson

Takk:

Takk til Kulturrådet, Norsk senter for folkemusikk og folkedans, Fond for utøvende kunstnere, Glåmos spellmannslag, Rørosbanken og Røros kommune for økonomisk støtte til denne utgivelsen, og til Ta:lik som gir ut plata. Takk også til Sven Nyhus og John Ole Morken for samtaler og inspirasjon.

Ikke minst tusen takk til produsent Vegar Vårdal for gode samtaler, støtte og veiledning gjennom mange år og spesielt underveis i denne prosessen.

Kilder:

«Pols i Rørostraktom» (1973) – Sven Nyhus, Universitetsforlaget Oslo

«Den store Leken» (2018) – Einar Gjørevold, Anders J. Reitan og John Ole Morken, Musikk-Husets forlag AS, Oslo

Kontaktinfo:

ingeborg.u.sommer@gmail.com

Traditional music from the Røros district is well documented through both transcriptions and recordings. Nevertheless, I have been longing for a recording of versions of tunes that transcend the “traditional lines”. During my master’s studies at the Norwegian Academy of Music I therefore compared various playing styles and fiddlers across the tradition lines in the Røros district. I especially enjoyed working with material that is little-used and discovering new versions of more well-known material. On *Atkommen* you will hear parts of this work in the form of the tunes I am most fond of – recreated and rediscovered!

I hope you will enjoy hearing more ways of playing pols tunes!

Ingeborg Ulberg Sommer

THE TUNES:

1. Opped Gjelten by Peder Nyhus

This tune was written by Peder Nyhus (1902–1992) during the 1950s. The Gjelta River flows from Gjeltsjøen down to the Aursunden lake. Usually the Gjelta River trickles calmly down to the lake without making much of itself, but during the spring thaw, roars and crashes can also be heard.

2. Hinnes Marit-Faster

This pols is a wandering tune that can be found in many different versions both in the Røros district and in other areas. I learned it from *Glåmos Spellmannslag* (Glåmos Fiddlers' Association). This version is inspired by Anders Haugen's transcriptions and a recording I heard of fiddler Solan Renolen (1918–2014) from Ålen.

3. Hass Per-farbror and Sofia-Råen leken

I learned the *forspill* (prelude) and *etterspill* (postlude) from John Ole Morken, and Anders Haugen supposedly wrote both of them. He played them with the tune "Hass Per-farbror". Here are two different versions of the same pols. "Sofia-Råen leken" is named after Ane Sofie Tamnes (1807–1893) who supposedly sang this tune again and again.

4. Vals

This tune was originally a *menuett* that was found in a handwritten notebook by Christensen, Møller & Johannessen. This collection of transcriptions is well preserved thanks to doctor O.M. Sandvik, who took the trouble to bring it with him from Ålen to Oslo to have it published. I have converted the tune into a waltz in traditional style.

5. Når der danses med bruden

This tune can be found in several versions both within and outside of the Røros district. It was often played during the bridal dance at weddings, when all of the men were to dance with the bride. This is a lively and light pols with slightly different qualities than the most well-known pols tunes in the district.

6. Skindfeldleken

Author Johan Falkberget (1879–1967) from Rugeldalen wrote: “Skindfeldleken speaks to us with many tongues and in many languages, and it gives us an unforgettable image of poetry and youth.”

7. Storkaren

In tradition after the playing of Peder Nyhus. A pols that is rarely played, but that has good dance rhythm.

8. Paaskleken

Two “Paasklek” tunes can be found in the Røros district, and both were supposedly written by Iver Kristensen Kurås (1789–1860) from Glåmos. They can also be found in other versions in other parts of Norway. Iver himself thought that “there was so much sunshine in the Paasklek tunes”.

9. Marsj by Anders Haugen

This march was written by Anders Haugen (1852–1927) in 1924.

10. Juledansen

This tune was found in Anders Haugen’s transcription collection, *100 Norske Slaatter og Leker for violin*, or *100’an*, as the transcriptions are often called.

11. Mårråsleden

Four tunes called “Mårråsleden” can be found in the Røros district, and they supposedly got this name because they were played at dances and weddings late at night – or in the morning (*om mårrå'n*). This is “Mårråsleden” number 4.

12. Ohyraleden

This tune is frequently played for dancing. Here is “Ohyraleden” in a more toned-down version.

13. Kagleken

This version of “Kagleken” is inspired by fiddler Oliver Bekken (1877–1953) from Hessdalen. The use of glissando and distinctive tonality were significant elements in traditional music earlier on. I have put these elements to use again.

14. Hoppvals

This tune is originally an engelskdans, also taken from the collection by Christensen, Møller & Johannessen. I have converted it into a *hoppvals* in traditional style.

15. Milla jul & nyttår

This tune supposedly came back to Peder Nyhus in his older days.

16. Afskedsleken

In Røros this pols is better known under the name “Gammel-Møller”. This is a version I found in Anders Haugen’s transcriptions, and it is inspired by several recordings from the Ålen district.

17. Godt humør

I first learned this tune under the name “Iver Kristensa-leken”. I found this version in Anders Haugen’s (1852–1927) transcriptions of the tune, where it is called “Godt Humør”.

TA241CD